

NEGYEDSZÁZADA SZÁMOLTÁK FEL A MUNKÁSŐRSÉGET

Lefegyverzés, hibákkal

1989. október 20-án az Országgyűlés elfogadta a Munkásőrség megszüntetéséről szóló XXX. törvényt, ezzel véget ért a korábban hónapok óta tartó huzavona, hogy a testületet megszüntessék-e, vagy átmentsék a hadsereg keretein belül. A Munkásőrséget 1957-ben hozták létre, a rendszer védelme mellett közrendvédelmi, határőrizeti, katasztrófavédelmi és adott esetben háborús feladatokat is ellátott volna. A 60-as évekre 60 ezer főre növelték a létszámát, a következő évtizedtől korszerű fegyverzettel látták el őket.

A rendszer párhadseregében a válságjelenségek a 80-as években jelentkeztek. A munkásőrök a csökkenő reálbérüket igyekeztek kiegészíteni például másodállás vállalásával, így kevesebb idejük maradt a munkásőri szolgálatra, az évtized végére a testületbe jelentkezők száma is folyamatosan csökkent. A MÁV lerakatait több esetben munkásőrök vigyázták, munkásőrfegyverekkel, de ekkor már nem társadalmi munkában, hanem fizetésért cserébe. A Munkásőrség Központi Gépjármű Üzemében – az országos parancsnokság engedélyével – magáncéllal vállaltak autójavításokat. A 80-as évek vége felé is megérte munkásőrnek lenni, hiszen a munkahely elvesztése esetén a testület segített munkát találni. Komolyabb megszorításokat csak 1987 végén helyeztek kilátásba.

A kiképzési tervben még 1989-ben is jelentős szerepet kapott a karhatalmi harcászat, amely például a tömegoszlatás különböző formáit, a városi harcot foglalta magában. A testület szolgálatait a megszüntetésig csökkenő mértékben igénybe vette a hatalom. A különböző ünnepnapokon, március 15-én, október 23-án készületben tartották a testület egy részét, pár óra alatt az egészet lehetett volna mozgósítani. A megszüntetés lehetősége 1989 tavaszán vetődött fel. Az MSZMP balos körői a milícia megtartása mellett kardoskodtak végig, mások az átalakítás vagy a megszüntetés mellett foglaltak állást. Nyáron csökkentették a költségvetésüket. A veszteségek pótlására a Munkásőrségen belül vállalatokat hoztak létre.

„A lefegyverzés során komolyabb incidens sehol sem történt. A fegyverek elszállítása ugyanakkor nem jelentette a testület teljes felszámolását, hiszen a testületnek több milliárdnyi ingó és ingatlan vagyona volt”

Lényeges kiemelni, hogy a 89 tavaszán szerveződő ellenzéknek egyik fontos követelésévé vált a testület felszámolása. A nyáron összeülő Nemzeti Kerekasztal (NKA) tárgyalásokon – ahol az ellenzék a hatalommal és képviselőivel a demokratikus átmenetről és a jogállami struktúra kialakításáról tárgyalt – heves vita

bontakozott ki az I/6-os, „Az erőszakos megoldásokat kizáró jogi garanciák megteremtése” albizottságban. Az ellenzék, ha időnként kisebb megingásokkal is, de a Munkásőrség teljes felszámolását követelte. A hatalom képviselői kezdetben a testület átalakításáról beszéltek, augusztusban már azzal is megelégedek volna,

ha a hadseregbe olvasztják be a Munkásőrséget.

Az NKA-tárgyalások befejezésekor került sor szeptember 18-án a plenáris ülésre, ekkor zárták le a június 13-ától kötött megállapodásokat. Az ülésen, élő televíziós közvetítésben Tölgyessy Péter az SZDSZ nevében bejelentette, hogy nem vétőzzák meg, de nem is írják alá a megállapodásokat, ugyanakkor a következő négy kérdésben népszavazás kiírását fogják kezdeményezni: az államfő megválasztásának módja, a pártszervek kitalálása a munkahelyekről, az MSZMP vagy-

Az MSZMP-ben voltak olyanok, akik októberben is a testület átmenetét támogatták, ezt az október 2-i munkásőr-vezetői értekezleten Borbély Sándor is hangsúlyozta. A testület felszámolását a kormány is kockázatosnak tartotta. Október 21-én, a Munkásőrség Országos Parancsnokságán Németh Miklós miniszterelnök mondott elköszönő beszédet a parancsnokoknak, de erre a rendezvényre – visszaemlékezése szerint – felve ment el, hiszen korábban arról értesült, hogy az északkelet-magyarországi megyékben lévő egyes nagyvállala-

hajtották végre, minden objektumhoz egy-egy háromtagú járőrt rendeltek (munkásőr, rendőr, katona.) Az őrzést a felszólítást követően ők vették át, majd ezt követte a fegyverek elszállítása az objektumokból.

A „négyigenes népszavazást” november 26-án tartották, a választópolgárok döntő többsége elment szavazni, és döntő többségében a Munkásőrség megszüntetését erősítették meg. A testület „átalakítása” nem lett volna helyes, hiszen az állományt az MSZMP pártszervei az MSZMP-tagok, illetve a párthoz közelállóak közül válogatták ki. A testületnek minden szinten a párt utasításait kellett végrehajtania hivatalosan 1989. május 8-áig.

A lefegyverzés során komolyabb incidens sehol sem történt. A fegyverek elszállítása ugyanakkor nem jelentette a testület teljes felszámolását, hiszen több milliárdnyi ingó és ingatlan vagyona volt a testületnek. 1989-ben a volt munkásőrök több „munkás baráti kör” alakítottak, a munkásőr baráti kör névvel való alakítást tiltották nekik, illetve az ilyen elnevezéssel működő „egyesületeknek” a munkásőr elnevezést munkásra kellett változtatniuk.

A lefegyverzéssel kapcsolatban annyit mindenképpen érdemes kiemelni, hogy valószínűleg maradhattak fegyverek munkásőröknél, erre példa volt nemrég egy III. kerületi tüzeset is, amelynek során egy volt munkásőrnél fegyvereket találtak egy panelház tárolójában. A nyilvántartásban található fegyvereket 1989-ben ugyan begyűjtötték, de a nyilvántartások – nemcsak fegyvereké, hanem még az ingatlanoké is – pontatlanok voltak! Ugyanakkor a korábbi fegyvercserék során történhetek visszaélések. Mindettől Kárpáti Ferenc honvédelmi miniszter is tartott.

A III. kerületben talált fegyverek is a régebbi típusok közül valók voltak, például az 1957-ben rendszeresített PPS-géppisztoly. A 70-es évek közepétől használt AMP-69-et gránátvetővel is fel lehetett szerelni, ezzel akár könnyebb páncélos járművek megsemmisítése is lehetséges volt. De vannak közöttük olyan típusok is, amelyek hivatalosan nem voltak rendszeresítve a testületnél, például a P08 Luger-típus. A fegyverek a police.hu oldalon, a Fegyverarzenál a társasházban című cikkben tekinthetők meg.

Kiss Dávid, VERITAS Történetkutató Intézet

Fortepan/Szent-tamási Mihály

nával való elszámolás és a Munkásőrség feloszlása. Ehhez hasonlóan Kövér László a Fidesz nevében szintén bejelentette, hogy csatlakoznak az SZDSZ kezdeményezéséhez, később több ellenzéki párt is hasonlóképpen cselekedett. Az aláírásokat szeptember 25-e és október 13-a között gyűjtötték össze.

tok vezetői és munkásőrei szervezkedni akarnak. Az állambiztonság a nyomozás során több telefonbeszélgetést lehallgatott, de konkrét lépések a későbbiekben nem történtek, mert a kezdeményezés elhalt. Az október 23-i nap is tartogatott izgalmakat, hiszen ekkor történt a testület lefegyverzése. Ezt meglepetésszerűen